

Startnotitie

Herziening Omgevingsbeleid Regionaal Waterprogramma 2028-2033

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
1.1 Leeswijzer	2
2. Omgevingsbeleid Zuid-Holland.....	3
2.1. Opzet Omgevingsbeleid	3
2.2. Regelmatige herziening	3
3. Redenen voor herziening regionaal waterprogramma	4
3.1 Regionaal waterprogramma 2022-2027	5
4. Proces herziening regionaal waterprogramma.....	6
4.1 Planning	6
4.2 Bijdragen aan de herziening van het regionaal waterprogramma.....	7
4.3 Motivering en onderzoek.....	8
5. Onderwerpen die worden herzien.....	10
5.1 Beleidsuitwerking t.b.v. beleidskeuze Waterveiligheid en wateroverlast.....	10
- Maatregel Invulling geven aan meerlaagsveiligheid.....	10
- Maatregel Regionale waterkeringen: aanwijzen, normeren en samenwerken	10
- Maatregel Risico's beheersen bij buitendijks bouwen	11
- Maatregel Wateroverlast beperken	11
- Overige maatregelen waterveiligheid.....	12
5.2 Beleidsuitwerking tbv Beleidskeuze Waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid.....	12
- Maatregel realiseren goede grondwaterkwaliteit en -kwantiteit	12
- Maatregel realiseren goede oppervlaktewaterkwaliteit	14
- Maatregelen Drinkwater.....	15
- Maatregel Droogte en Zoetwater	16
- Maatregel Duurzame gietwatervoorziening.....	16
- Maatregel Beleidsuitwerking goede en veilige zwemlocaties in oppervlaktewater	16
5.3 Overige beleidsuitwerking	17
Toekenning maatschappelijke functies aan regionale wateren.....	17
Gebiedsgerichte coördinatie uitvoering van taken gemeenten en waterschappen.....	17
Bijlage 1: Toelichting Beleidscyclus	18

1. Inleiding

Het huidige Zuid-Hollands regionaal waterprogramma is een verplicht programma ter uitvoering van Europese richtlijnen¹. Het regionaal waterprogramma is onderdeel van het omgevings-programma. Elke zes jaar moet het regionaal waterprogramma worden geactualiseerd². In het regionaal waterprogramma wordt de provinciale visie 'leven met water' geconcretiseerd en geoperationaliseerd door middel van maatregelen. Daarnaast coördineert de provincie gebiedsgerichte uitoefening van taken en bevoegdheden door gemeenten en waterschappen.

De provincie stelt een regionaal waterprogramma vast, om uitvoering te geven aan verschillende Europese richtlijnen:

- Kaderrichtlijn Water;
- Grondwaterrichtlijn;
- Richtlijn prioritair stoffen
- Drinkwaterrichtlijn;
- Richtlijn Overstromingsrisico's;
- Zwemwaterrichtlijn.

Naast deze verplichte onderdelen bevat het regionaal waterprogramma (en daarmee deze herziening) ook niet-verplichte onderwerpen, zoals zoetwatervoorziening en wateroverlast. Daarom wordt in deze startnotitie een afbakening gegeven waarbinnen het beleid rond het thema Water wordt herzien. Wijzigingen in het programma hebben mogelijk een herziening van de visie nodig. Daarnaast valt sturen door middel van regels in de Omgevingsverordening ook onder de beleidsopties.

Het regionaal waterprogramma is zelfbindend. Dat betekent dat de provincie verantwoordelijk kan worden gehouden voor het uitvoeren van de maatregelen die zijn opgesteld. Daarnaast heeft het regionaal waterprogramma ook doorwerking naar de waterbeheerprogramma's van waterschappen. Het waterschap moet bij het vaststellen van het waterbeheerprogramma rekening houden met het regionaal waterprogramma, zover het gaat om de onderdelen die uitvoering geven aan de genoemde Europese richtlijnen³.

1.1 Leeswijzer

In dit document lees je de aanpak voor de herziening van het regionaal waterprogramma van provincie Zuid-Holland.

In hoofdstuk 2 lees je over de **opzet** van het omgevingsbeleid en **hoe** het regelmatig herzien wordt. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 stil gestaan bij de **redenen** voor het actualiseren van het regionaal waterprogramma. Hoofdstuk 4 beschrijft het proces van de herziening. In dit hoofdstuk wordt toegelicht hoe en wanneer er **gereageerd** kan worden op de herziening. Hoofdstuk 5 gaat in op de **voorgestelde onderwerpen** van de herziening.

¹ Artikel 3.8 lid 2 Omgevingswet

² Artikel 10.16 lid 2 Omgevingsbesluit

³ Artikel 3.7 Omgevingswet

2. Omgevingsbeleid Zuid-Holland

In dit hoofdstuk lees je over de opzet van het Omgevingsbeleid in Zuid-Holland en hoe het regelmatig herzien wordt.

2.1. Opzet Omgevingsbeleid

Het Omgevingsbeleid in Zuid-Holland bestaat uit:

- Omgevingsvisie Zuid-Holland,
- Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV) en
- Omgevingsprogramma Zuid-Holland.

De Omgevingsvisie bevat de hoofdlijnen van al het beleid voor de fysieke leefomgeving. Belangrijk onderdeel van de Omgevingsvisie is een set met zogenoemde 'beleidskeuzes', waarin per onderwerp is aangegeven wat de provincie wil bereiken.

De Omgevingsverordening bevat regels voor de doorwerking van het beleid naar onder meer het gemeentelijk Omgevingsplan en activiteiten van burgers en bedrijven in de fysieke leefomgeving.

Het Omgevingsprogramma bevat maatregelen voor de uitvoering en uitwerking van het beleid.

De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening worden vastgesteld door Provinciale Staten. Het Omgevingsprogramma wordt vastgesteld door Gedeputeerde Staten.

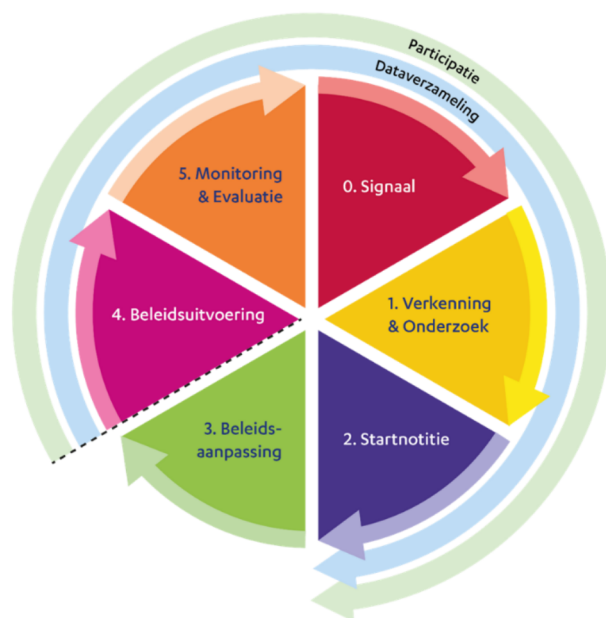
Het regionaal waterprogramma is integraal onderdeel van het Omgevingsprogramma Zuid-Holland. Herziening van het regionaal waterprogramma is dus te beschouwen als een partiële herziening van het Omgevingsprogramma.

2.2. Regelmatige herziening

We herzien het provinciale Omgevingsbeleid regelmatig. Dit doen we om het actueel te houden in een omgeving die aan verandering onderhevig is.

De herzieningen kondigen we aan in de Lange Termijn Agenda Omgevingsbeleid (LTA) van Provinciale Staten. Herziening van het Omgevingsbeleid is onderdeel van de beleidscyclus, in de herziening worden stap 1, 2 en 3 doorlopen (zie onderstaande afbeelding). Ook de herziening van het regionaal waterprogramma is aangekondigd in de LTA. Het elke zes jaar actualiseren van het regionaal waterprogramma is een wettelijke verplichting (artikel 10.16, tweede lid, van het Omgevingsbesluit).

In bijlage I van deze startnotitie is de beleidscyclus nader toegelicht.

3. Redenen voor herziening regionaal waterprogramma

Het regionaal waterprogramma is een verplicht provinciaal programma onder de Omgevingswet en moet iedere zes jaar worden geactualiseerd. Het huidige Zuid-Hollands regionaal waterprogramma is vastgesteld in 2022 en moet voor 2028 worden geactualiseerd. De volgende ontwikkelingen aanleiding voor herziening van het regionaal waterprogramma:

- Op basis van de voortgangsrapportage voor de **Kaderrichtlijn Water (KRW)**, de 'Tussenbalans KRW-rond water en oppervlaktewater Zuid-Holland' en het KRW-impulsprogramma van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat worden aanvullende maatregelen verkend om te voldoen aan de vereisten van de KRW.
- In de **regionale actieplannen beschikbaarheid drinkwaterbronnen 2030** is afgesproken om een visie op te stellen voor drinkwater in Zuid-Holland in 2050. Dit is opgepakt in de vorm van een beleidsverkenning. De uitkomsten van deze beleidsverkenning worden in deze herziening meegenomen en verwerkt.
- In de herziening 2025 is de Ruimtelijke Koers van de provincie opgenomen in het Omgevingsbeleid. Water is in de herziening opgenomen als een van de **vier prioritaire opgaven** en wordt integraal meegenomen bij ruimtelijke ontwikkelingen (Omgevingsvisie onder beleidskeuze 'Toekomstbestendige Ruimtelijke Ontwikkeling' en in de Omgevingsverordening in Artikel 7.41bb). Daarnaast is de aandacht voor water vergroot met de nieuwe beleidskeuze 'Ontwikkelingen houden rekening met water en bodem'. Dit maakt dat er op onderdelen verdere beleidsuitwerking nodig is die in deze herziening wordt meegenomen.
- **Nieuwe inzichten over wateroverlast en -tekort** op basis van de klimaatscenario's van het KNMI, het nationale Deltaprogramma en het nationale Kennisprogramma Zeespiegelstijging.
- **Beleidsontwikkeling op Europees niveau** vraagt om actualisatie van het beleid op provinciaal niveau. Afhankelijk van het niveau van uitwerking op Europees niveau anticiperen we op provinciaal niveau op wijziging van de KRW, de nieuwe Natuurherstelverordening en de herziening van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater.
- **Beleidsdoel 5.3 Leven met water wordt geëvalueerd.** De beleidsevaluatie wordt in het tweede kwartaal van 2026 opgeleverd en kan parallel met de internetconsultatie zorgen voor inzichten die aanleiding geven tot het aanpassen van het beleid.
- Door de opgave **Klimaatadaptatie** wordt momenteel gewerkt aan de door Provinciale Staten gevraagde 'Routekaart: Zuid-Holland klimaatadaptief in 2050'. Er is een sterke inhoudelijke relatie tussen de wateropgaven en de klimaatadaptieve opgave in Zuid-Holland. De maatregelen in het regionaal waterprogramma dragen integraal bij aan een klimaatadaptief Zuid-Holland in 2050.
- Tot slot wordt de herziening benut om de leesbaarheid van de teksten te verbeteren.

3.1 Regionaal waterprogramma 2022-2027

Het huidige regionaal waterprogramma is in 2022 vastgesteld en bestaat uit onderstaande maatregelen en beleidsuitwerkingen, waarbij per onderdeel is aangegeven in hoeverre aanpassingen zijn te verwachten in deze herziening:

Maatregelen regionaal waterprogramma 2022-2027	Mate van actualisatie zoals voorzien in deze herziening
Realiseren goede grondwaterkwantiteit en -kwaliteit	Aanscherping noodzakelijk om te voldoen aan eisen van KRW
Realiseren goede oppervlaktewaterkwaliteit	
Invulling geven aan meerlaagsveiligheid	Voldoet voor uitvoering wettelijke vereisten. Actualisatie vanwege nieuwe inzichten. Voorkeursoptie wordt verkend.
Regionale waterkeringen: aanwijzen, normeren en samenwerken	
Wateroverlast beperken	
Samenwerken in het Deltaprogramma Zoetwater	
Verkennen toekomstige bronnen voor drinkwaterproductie en verlenen vergunningen	
Goedkeuren projectbesluiten (dijkversterkingsplannen)	Geen beleidswijziging, alleen redactionele wijziging inclusief verduidelijken integraliteit.
Invulling geven aan de EU-Richtlijn overstromingsrisico's (ROR)	
Risico's beheersen bij buitendijks bouwen	
Ruimtelijk beschermen bronnen voor drinkwaterproductie en -infrastructuur	
Beleidsuitwerking goede en veilige zwemlocaties in oppervlaktewater	
Deltaprogramma Zuidwestelijke Delta	
Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden	
Kennisontwikkeling grondwaterkwaliteit en -kwantiteit	
Monitoren grondwaterkwantiteit en -kwaliteit	
Duurzame gietwatervoorziening	
Regionale Veenweide Strategieën, Nationaal Veenplan en Gebiedsaanpakken	Geen wijziging want buiten scope van herziening
Waterrecreatie	
Beleidsuitwerking vaarwegen	

Daarnaast zijn onderstaande bijlagen vastgesteld als onderdeel van het regionaal waterprogramma.

Beleidsuitwerkingen die onderdeel zijn van het regionaal waterprogramma 2022-2027	Mate van actualisatie zoals voorzien in deze herziening
KRW-Nota	Aanscherping noodzakelijk om te voldoen aan eisen van KRW
Operationeel Grondwaterbeleid	
Beleidskader Grondwaterkwaliteit	Geen wijziging voorzien

Afgelopen jaren heeft op onderdelen al herziening van het beleid plaatsgevonden. Het beleid voor grondwateronttrekking, infiltratie en brijnlozing is in herziening 2024 geactualiseerd, en het 'Beleidskader Grondwaterkwaliteit' in herziening 2025. Daarnaast zijn in herziening 2025 in het kader van het programma 'Water en bodem sturend' enkele aanpassingen in het waterbeleid doorgevoerd.

4. Proces herziening regionaal waterprogramma

Het vaststellen van de herziening van het regionaal waterprogramma is een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten (GS). Het vastgestelde programma wordt ter kennisname aangeboden aan Provinciale Staten (PS). Daarbij wordt er rekening mee gehouden dat een actualisatie van maatregelen in het regionaal waterprogramma ook vraagt om aanpassing van de Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening. Daarvoor is aparte besluitvorming nodig door PS. De planning biedt ruimte voor besluitvorming door PS. De startnotitie wordt vastgesteld door PS.

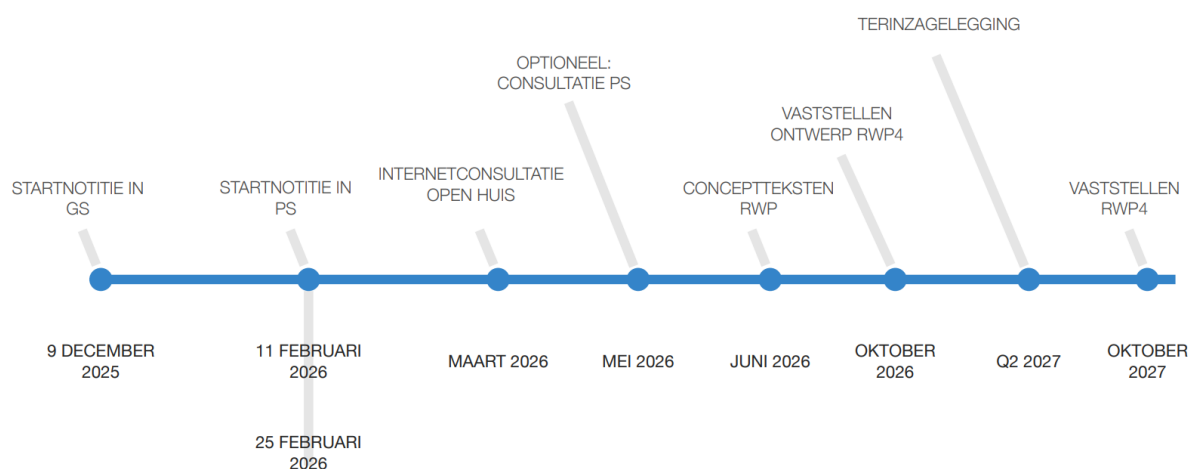
4.1 Planning

De planning van de herziening van het regionaal waterprogramma wordt bepaald door de plancycclus voor het opstellen van Stroomgebiedbeheerplannen in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water. De stroomgebiedbeheerplannen zijn bijlagen van het Nationaal Waterprogramma. De terinzagelegging van het ontwerp nationaal waterprogramma duurt zes maanden en de terinzagelegging van het ontwerp regionaal waterprogramma van de provincie duurt (tenminste) zes weken. Vanwege de samenhang tussen beide vindt de provinciale terinzagelegging van het regionaal waterprogramma plaats binnen de termijn van terinzagelegging van het nationaal waterprogramma.

Mogelijk wordt de vaststelling van het ontwerp door GS gesplitst in twee besluiten: één besluit vóór 1 november 2026 voor de onderdelen ten behoeve van het Stroomgebiedbeheerplan. Deze onderdelen worden als bijlage van het Nationaal Waterprogramma ter inzage gelegd door het Rijk. En één besluit voor de overige onderdelen, voorafgaand aan de terinzagelegging van het regionaal waterprogramma in 2027. De keuze om de vaststelling van het ontwerp wel of niet te splitsen wordt later gemaakt en is afhankelijk van de voortgang van de beleidsontwikkeling.

De planning is afgestemd met de Zuid-Hollandse waterschappen en vormgegeven in onderstaande tijdlijn en tabel.

Op 17 maart 2027 zijn verkiezingen voor Provinciale Staten gepland. De consequentie daarvan is dat het huidige college het ontwerp regionaal waterprogramma vaststelt en het volgende college zal besluiten over de definitieve vaststelling.

Tijdlijn herziening regionaal waterprogramma

Procesplanning herziening Regionaal Waterprogramma

9 dec 2025	Startnotitie	GS	: vaststellen Statenvoorstel startnotitie
7 jan 2026	Startnotitie	PS	: technische sessie
21 jan 2025	Startnotitie	PS Commissie	: procedurevergadering startnotitie
11 feb 2026	Startnotitie	PS Commissie	: bespreken startnotitie
25 feb 2026	Startnotitie	PS	: vaststellen startnotitie
Maart 2026	Participatie	Ambtelijk	: internetconsultatie
Maart 2026	Participatie	Ambtelijk	: Open Huis
Q2 2026	Participatie	Bestuurlijk	: Zuid-Hollandse waterschappen
Q2 2026	Consultatie	PS	: consultatie
Voor 1 november 2026	Ontwerp	GS	: vaststellen ontwerp, vrijgeven voor terinzagelegging en aanbieding tkn aan PS
Voor 1 november 2026	Ontwerp	GS	: Verzending Ontwerp naar het Rijk van verplichte onderdelen nationaal waterprogramma
Q4 2026 - Q2 2027	Ontwerp	In deze periode wordt het Nationaal waterprogramma zes maanden ter inzage gelegd	
Q2 2027	Ontwerp	GS	: terinzagelegging ontwerp
12 oktober 2027	Statenvoorstel	GS	: vaststellen herziening
1 november 2027	Statenvoorstel	GS	: Verzending Vaststelling naar het Rijk van verplichte onderdelen nationaal waterprogramma
Oktober 2027	Statenvoorstel	PS Commissie	: procedurevergadering
Q4 2027	Statenvoorstel	PS	: hoorzitting (indien van toepassing)
Q4 2027	Statenvoorstel	PS Commissie	: bespreken herziening
Q4 2027	Statenvoorstel	PS	: vaststelling herziening (indien wijziging van omgevingsvisie en/of -verordening)

4.2 Bijdragen aan de herziening van het regionaal waterprogramma

Deze paragraaf beschrijft hoe en wanneer er een bijdrage geleverd kan worden op de herziening van het regionaal waterprogramma.

Participatie

De provincie betreft graag belanghebbende en medeoverheden bij de uitwerking van haar beleid. Over de herziening van het regionaal waterprogramma vindt intensieve afstemming plaats met de Zuid-Hollandse waterschappen. Er is afstemming over deelonderwerpen en over het geheel van het regionaal waterprogramma. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande overleggen. Op deelonderwerpen vindt vaak ook al afstemming met belanghebbende partijen plaats. Bijvoorbeeld: de beleidsverkenning drinkwater wordt in nauwe samenwerking met de drinkwaterbedrijven opgesteld en het beleid voor gietwatervoorziening in de glastuinbouw wordt regelmatig met vertegenwoordigers van de sector besproken.

Een brede participatiebijeenkomst is voorzien bij het jaarlijkse Open Huis van de provincie. In dezelfde periode zal ook een internetconsultatie plaatsvinden op basis van de beleidsvoornemens

die worden geschetst in deze startnotitie. Tijdens de internetconsultatie kunnen betrokken personen of organisaties een maand lang op reageren via omgevingsbeleid@pzh.nl.

Verder worden de gebiedsprocessen vanuit het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) benut voor afstemming over het regionaal waterprogramma.

Na de participatie schrijven GS een ontwerp-herziening. In de Nota van Motivering staat per beleidsonderdeel hoe input uit participatie is meegenomen en verwerkt.

Terinzagelegging

De ontwerp-herziening wordt openbaar gemaakt, dat heet een terinzagelegging. Iedere belanghebbende kan reageren op deze herziening. Een inhoudelijke reactie tijdens de terinzagelegging heet een 'zienswijze'. De terinzagelegging duurt volgens de wettelijke eisen zes weken. GS kunnen op basis van zienswijzen de ontwerp-herziening wijzigen.

Voor indieners van een reactie op de herziening bestaat de mogelijkheid om in te spreken tijdens een hoorzitting voorafgaand aan een vergadering van de Statencommissie. Daarvoor maakt het niet uit of een reactie heeft gezorgd voor een wijziging. In de hoorzitting bespreken GS de ontwerp-herziening met PS.

4.3 Motivering en onderzoek

Deze paragraaf beschrijft hoe onderzoek naar de mogelijke milieueffecten wordt georganiseerd. Door de milieueffecten te onderzoeken kan de impact worden meegenomen bij de besluitvorming over de ontwerp herziening regionaal waterprogramma. Het onderzoek wordt dus bewust ingezet om effecten van beleidsopties te verkennen. Daarnaast vindt integrale afweging en afstemming plaats met bestaand beleid en regelgeving.

Milieueffectrapportage

Op basis van deze startnotitie wordt een ontwerp herziening van het regionaal waterprogramma opgesteld. Voor deze herziening zal een procedure voor een milieueffectrapportage (mer) worden doorlopen. De mer wordt in deze herziening bewust ingezet om de effecten van mogelijke beleidsopties te verkennen. Binnen de Omgevingswet is het niet verplicht een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) op te stellen. Voor deze mer-procedure is ervoor gekozen een onderzoeksvoorstel voor de mer uit te werken. Het onderzoeksvoorstel wordt ter kennisname nagezonden aan PS om te kunnen betrekken bij de bespreking van de Startnotitie.

De belangrijkste milieugevolgen zullen in het plan-milieueffectrapport (plan-MER) beschreven worden waarbij te denken valt aan gevolgen voor de bodem en het water, maar ook voor natuur en gezondheid. Tevens zal er een klimaatanalyse – de gevolgen vanwege de klimaatveranderingen – in het plan-MER worden opgenomen.

Het afgeronde MER zal gelijktijdig met het ontwerpbeleid ter inzage worden gelegd en rond diezelfde tijd ook voor toetsing aan de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie mer) worden voorgelegd.

Scope MER: OER

De scope van deze startnotitie is bepalend voor de scope van het onderzoeksvoorstel voor het MER. In het MER wordt gekeken naar de mogelijke effecten op de leefomgeving. Voor dit MER worden niet alleen de milieueffecten in beeld gebracht, maar ook een aantal andere leefomgevingseffecten.

Daarom gaat het in dit geval om een MER met een verbrede reikwijdte, namelijk een Omgevingseffectrapport (OER). Dit gebeurt op een niveau, passend bij het abstractieniveau van de uitwerking van de beleidsvoornemens in het omgevingsbeleid. Waar voornemens globaal zijn, zullen de effecten globaal – dus kwalitatief - in beeld worden gebracht.

De kansen en risico's, alsmede eventuele concrete effecten, worden beschreven en vervolgens gewaardeerd ten opzichte van de referentiesituatie (huidige situatie + autonome ontwikkeling). De referentiesituatie levert de basis waartegen de effecten van de beleidsvoornemens en de alternatieven worden afgezet.

5. Onderwerpen die worden herzien

Dit hoofdstuk is ingedeeld aan de hand van het Omgevingsbeleid. Per beleidskeuze uit de Omgevingsvisie is benoemd wat de aanleiding is voor wijziging van de beleidsuitwerking in het regionaal waterprogramma en welke opties voor wijziging worden beoogd.

5.1 Beleidsuitwerking t.b.v. beleidskeuze Waterveiligheid en wateroverlast

In de herziening 2025 is deze beleidskeuze geactualiseerd. We voorzien bij de herziening van het regionaal waterprogramma geen wijziging van deze beleidskeuze uit de omgevingsvisie. Nieuwe inzichten op basis van de klimaatscenario's van het KNMI, het nationale Deltaprogramma, de uitwerking van de adviezen van de Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater en het nationale Kennisprogramma Zeespiegelstijging zijn aanleiding om de beleidsuitwerking (maatregelen in het regionaal waterprogramma) ten aanzien van waterveiligheid en wateroverlast te actualiseren.

- Maatregel Invulling geven aan meerlaagsveiligheid

Meerlaagsveiligheid is in 2009 door het Rijk geïntroduceerd in het Nationaal Waterplan. De provincie heeft met relevante overheden en maatschappelijke organisaties onderzocht hoe iedere partij invulling kan geven aan meerlaagsveiligheid. Daarbij is het thema breed beschouwd (dus zowel overstromingen uit het hoofdwatersysteem, als ook overstromingen en wateroverlast uit het regionale watersysteem en buitendijks).

Deze vorm van systeemdenken is complex en is nog volop in ontwikkeling. Partners, waterschappen, veiligheidsregio's en gemeenten, hebben in verschillende pilots aangegeven dat zij een regisserende en kaderstellende rol van de provincie verwachten. We zetten in deze herziening de eerste stappen om de regisserende en kaderstellende rol te concretiseren. We benutten hiervoor reeds ontwikkelde producten zoals de klimaatonderlegger en de maatlat klimaatadaptief bouwen als aanknopingspunten.

- Maatregel Regionale waterkeringen: aanwijzen, normeren en samenwerken

De waterschappen hebben in 2024 de regionale waterkeringen opnieuw, volgens afspraak, getoetst. Voor de waterkeringen die niet voldoen aan de omgevingswaarden worden verbeterplannen opgesteld door de waterschappen. Samen met de provincies Utrecht en Noord-Holland maken we afspraken met de waterschappen over de verbeterplannen, de monitoring, de deadline wanneer de waterkeringen aan de omgevingswaarde moeten voldoen en de wijze van toetsing voor de volgende toets ronde. De afspraken die worden gemaakt zullen in de maatregel worden verwerkt. Daarnaast zullen deze afspraken worden vastgelegd in de Omgevingsverordening.

Verder zullen we onze werkzaamheden met betrekking tot het (her)normeren en het toetsproces van de waterschappen toelichten. Landelijk nemen we deel aan onderzoek naar de ontwikkeling van een mogelijk nieuwe systematiek van normeren. Daarbij wordt de samenhang met omgevingswaarden voor wateroverlast en regionale keringen onderzocht. Eventuele tussentijdse inzichten zullen in de maatregel worden meegenomen.

Regionale waterkeringen zijn in de Omgevingsverordening aangewezen en van een omgevingswaarde voorzien. Deze omgevingswaarde is onder andere gebaseerd op de (economische)schade die ontstaat als een kering doorbreekt. Zo is de bescherming in stedelijk gebied hoger dan bij grasland. De systematiek die wordt gebruikt voor het aanwijzen en normeren van regionale waterkeringen wordt in de herziening aanvullend uitgewerkt en toegelicht. Hierbij wordt

opgenomen hoe ruimtelijk ontwikkelingen of maatregelen in het watersysteem aanleiding kunnen geven tot aanpassing van de omgevingswaarden voor regionale keringen.

Profiel van vrije ruimte (PVVR) voor regionale keringen:

Het profiel van vrije ruimte geeft aan welke ruimte een toekomstige dijkversterking of -uitbreiding nodig heeft. In de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening zijn in artikel 7.26 en 7.87 regels opgenomen over het profiel van vrije ruimte.

Het profiel van vrije ruimte voor regionale keringen wordt steeds relevanter om toekomstige dijkversterking mogelijk te maken. De noodzaak van PVVR is voor regionale keringen minder evident, omdat bijv. boezempeilen vaak goed te regelen zijn en boezemkeringen naar de verdere toekomst mogelijk niet extra versterkt hoeven worden. Daarom vindt in samenspraak met de waterschappen onderzoek plaats of aanpassing van het huidige artikel in de omgevingsverordening nodig is om deze vrije ruimte in de toekomst te kunnen borgen.

Tot slot wordt de integraliteit versterkt door te beschrijven hoe de provincie bij het vaststellen van faunabeheerplannen rekening houdt met de invloed van bevers op de waterveiligheid.

- Maatregel Risico's beheersen bij buitendijks bouwen

In de Omgevingsverordening is geregeld dat gemeenten in een omgevingsplan rekening houden met de risico's van overstroming, en (voor zover risico's aan de orde zijn) rekening te houden met het zoveel mogelijk voorkomen en beperken van die risico's (via maatregelen) of het gericht aanvaarden van deze risico's. Dit is van toepassing op de hele provincie, zowel binnendijs als buitendijks. In de praktijk blijken gemeenten voor buitendijkse gebieden verschillende 'acceptatiegrenzen' voor waterveiligheid te hanteren, en is er bij gemeenten behoefte aan meer eenduidigheid. We verkennen met gemeenten welke rol de provincie kan spelen in het verduidelijken van deze acceptatiegrenzen. Afhankelijk van de uitkomsten van deze verkenning, wordt gezien of dit gevolgen heeft voor het bestaande artikel in de Omgevingsverordening.

- Maatregel Wateroverlast beperken

Deze maatregel krijgt een sterkere verbinding met het beleid voor klimaatadaptatie, meerlaagsveiligheid en Water en bodem sturend.

De waterschappen zijn in het najaar 2025 gevraagd om jaarlijks te rapporteren in hoeverre wordt voldaan aan de omgevingswaarde voor overstromingen uit regionaal oppervlaktewater (wateroverlast). Dit wordt in het regionaal waterprogramma benoemd. Tegelijk met de afspraken over voortgangsrapportages wordt een werkwijze aangekondigd hoe om te gaan met knelpunten die niet voor 2028 doelmatig kunnen worden opgelost.

Verkenkend onderzoek door de provincie en waterschappen en beleidsvoornemens van het Rijk over risicogericht normeren laten zien dat de omgevingswaarde van grasland aangepast of zelfs afgeschaft dient te worden. Het aanpassen van de omgevingswaarde wateroverlast voor grasland is ook aangekondigd bij de herziening van 2025 in het deel over verhogen grondwaterstand veenweiden. De volledige gevolgen van het aanpassen van de graslandnorm voor o.a. huiseigenaren en agrariërs zijn nog niet bekend. De provincie heeft het voornemen om de omgevingswaarde voor grasland aan te passen en onderzoekt hoe en op welk moment deze aanpassing het beste plaats kan vinden. Door een overgangstermijn te hanteren (voorzienbaarheid) kunnen sectoren en gebruikers zich tijdig voorbereiden op en aanpassen aan de

nieuwe situatie. Het daadwerkelijk aanpassen van de omgevingswaarde voor grasland gebeurt via de Omgevingsverordening en zal pas op een later moment plaatsvinden.

Waterschappen vullen nu de definitie van ‘overige functies’ binnen de bebouwde kom (artikel 5.8c) elk op hun eigen manier in, waardoor het veiligheidsniveau in dit gebied per waterschap verschillend is. De provincie wil in de toelichting op dit artikel deze term duidelijker definiëren. Mocht naar aanleiding van andere onderwerpen de Omgevingsverordening worden aangepast, dan kan een verbeterde definiëring van ‘overige functies’ worden gegeven in de toelichting bij artikel 5.8a.

Op nationaal niveau vindt onderzoek plaats naar mogelijkheden voor een meer risicogerichte benadering van wateroverlast en daarmee naar een andere systematiek van normeren voor wateroverlast. Dit heeft sterke raakvlakken met meerlaagsveiligheid en klimaatadaptatie. Mogelijk kunnen de eerste resultaten van dit traject worden meegenomen in de herziening van deze maatregel.

Aan de maatregel ‘wateroverlast beperken’ wordt het onderwerp extreme wateroverlast toegevoegd. Daarbij gaat het om wateroverlast die optreedt na een extreme bui (zoals de zogenaamde ‘Limburgbui’). Landelijk is afgesproken dat provincies bovenregionale stresstesten coördineren en daarna risicodialogen starten. In deze bovenregionale stresstesten wordt onderzocht wat de gevolgen zijn van extreme wateroverlast (Limburgbui). Daarbij worden waterschappen, gemeenten, veiligheidsregio’s, netbeheerders en drinkwaterbedrijven betrokken. De provincie volgt hierbij de landelijke afspraken en handreikingen die door het Rijk zijn opgesteld. In de maatregel wordt dit proces en activiteiten van de provincie beschreven.

- Overige maatregelen waterveiligheid

Onder de beleidskeuze ‘Waterveiligheid en wateroverlast’ vallen verder:

- maatregel ‘Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden’,
- maatregel ‘invulling geven aan de EU-richtlijn overstromingsrisico’s
- maatregel ‘Goedkeuren projectbesluiten (dijkversterkingsplannen)

We gaan deze maatregelen redactioneel wijzigen. Het gaat om verbeteren van de leesbaarheid, verduidelijking van de rol van de provincie en waar nodig het aanpassen van de terminologie als gevolg van de invoering van de Omgevingswet.

5.2 Beleidsuitwerking tbv Beleidskeuze Waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid

Deze beleidskeuze wordt herzien in herziening 2025. Wij verwachten echter dat de wijzigingen in het regionaal waterprogramma doorwerken in een actualisatie van deze beleidskeuze.

De maatregelen genoemd in hoofdstuk 3.1 geven uitwerking aan het beleid voor waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid. Voor al deze maatregelen worden redactionele wijzigingen voorzien. Samenvoegen van maatregelen kan onderdeel zijn van de redactie.

Inhoudelijke wijzigingen worden voorzien op onderstaande deelonderwerpen.

- Maatregel realiseren goede grondwaterkwaliteit en -kwantiteit

Inleiding

Voor grondwater zijn in de KRW en de bijbehorende Grondwaterrichtlijn (GWR) doelstellingen voor de kwantiteit en kwaliteit van het grondwater geformuleerd. In de Omgevingswet is bepaald dat ter uitvoering van de KRW en GWR de provincie een regionaal waterprogramma vaststelt en dat de provincie de grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden moet beschermen. Provincies staan dus primair aan de lat voor het behalen van deze doelstellingen.

De mate waarin de KRW- en GWR-doelen voor grondwater reeds bereikt zijn of nog aandacht behoeven, wordt in de praktijk grotendeels weergegeven op het niveau van het gehele grondwaterlichaam. In Zuid-Holland hebben we vijf (deels provinciegrensoverschrijdende) grondwaterlichamen. Drie van deze grondwaterlichamen voldoen niet aan alle voor grondwater gestelde (generieke en functie specifieke) KRW-doelen. Dat betreft:

- Chemische kwaliteit: te veel fosfaat in grondwater in het duingebied en het binnenland
- Toestand grondwaterafhankelijke natuur op land: aandachtsgebieden zijn Voornes Duin, Solleveld & Kapittelduinen, Nieuwkoopse Plassen & De Haeck, waar het realiseren van natuurdoelen wordt belemmerd door het grondwater / hydrologische condities
- Grondwaterkwaliteit bij drinkwaterwinningen: probleemstoffen in deze gebieden.

Hoewel we op de andere scores op papier voldoen aan de KRW, is behoud van deze 'groene scores' alles behalve vanzelfsprekend. Het grondwatersysteem is een traag systeem. Trends en bedreigingen (verzilting, verdroging, vervuiling) zijn meestal pas jaren later zichtbaar, maar zijn als ze eenmaal zichtbaar zijn moeilijk te keren.

Grondwaterlichamen die nu in de goede toestand zijn, kunnen in de komende jaren alsnog onder druk komen te staan. Dat komt bijvoorbeeld doordat zeespiegelstijging leidt tot verzilting van grondwater, de watervraag blijft toenemen wat leidt tot verdroging / structurele mindere beschikbaarheid van grondwater, of doordat vervuiling die zich nu in het oppervlaktewater of het ondiepe grondwater bevindt terecht komt in het diepere grondwater.

Vervuiling en verdroging zijn niet los van elkaar te zien: aanvulling van het grondwater door actieve infiltratie van zoet water helpt om verdroging (en bodemdaling) tegen te gaan en tegenwicht te bieden aan verzilting, maar daartegenover staat dat de kwantitatieve aanvulling van grondwater kan leiden tot risico's voor de waterkwaliteit. De risico's voor de kwaliteit van grondwater worden verhoogd indien het geïnfilterde water niet-genormeerde stoffen zoals PFAS bevat. Hoewel het grondwater in kwantitatieve zin vooral in hoger gelegen delen van Nederland onder druk staat, moet ook Zuid-Holland zich hierop oriënteren vanwege de risico's op verzilting en voor grondwaterafhankelijke natuur.

De huidige maatregelen gericht op emissiereductie vanuit land- en tuinbouw blijken onvoldoende om de KRW doelstellingen te behalen. In de praktijk vertaalt dit zich nu vooral naar een overschrijding van de fosfaatsnorm in het grondwater, maar ook voor de KRW-doelstelling 'Prevent & Limit' (voorkómen van inbreng en verspreiding) is deze constatering en andere vervuiling problematisch. Het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) onderzoekt mogelijkheden voor het verminderen van emissies afkomstig van nutriënten- en gewasbeschermingsmiddelen naar het grondwater.

Maatregelen

De verwachting is dat resultaten uit de verkenning en de nieuwe KRW-toestandsbepaling 2025/2026, aanleiding geven om aanvullende maatregelen te moeten nemen voor het waarborgen van de grondwaterkwaliteit en –kwantiteit. Het in de KRW-Tussenbalans 2025 opgenomen maatregelenprogramma met 12 maatregelen gericht op grondwater vormt hiervoor het startpunt. Een aantal van deze maatregelen is reeds opgenomen in het huidige RWP; een aantal is aanvullend, waaronder het herijken van de huidige beleidsuitwerking voor onttrekken en infiltreren (onderdeel van de maatregel ‘realiseren goede grondwaterkwaliteit en -kwantiteit’) met het oog op doelbereik van de KRW en het voorkomen van verdroging en bodemdaling.

Daarnaast verkent de provincie Zuid-Holland in welke mate aanvullende maatregelen genomen moeten worden om de emissies van nutriënten- en gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden en andere beschermde gebieden te verminderen. Deze verkenning moet al dan niet leiden tot het nemen van maatregelen, waaronder het sturen op ruimtelijke functies en/of de invulling daarvan. Voor het realiseren van eventuele maatregelen kan het nodig zijn dat de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV) aangepast moet worden.

- **Maatregel realiseren goede oppervlaktewaterkwaliteit**

Vastleggen begrenzing oppervlaktewaterlichamen

De provincie wijst in het regionaal waterprogramma de begrenzingen van regionale KRW-oppervlaktewaterlichamen aan. Enkele beheerders (waterschappen) van de regionale KRW-oppervlaktewaterlichamen hebben aangegeven dat de begrenzing van de regionale KRW-oppervlaktewaterlichamen wijzigingen. Dit betreft kleine wijzigingen van administratieve aard. De verwachting is dat er geen nieuwe regionale KRW-oppervlaktewaterlichamen worden geïntroduceerd. We voorzien enkele administratieve wijzigingen in de begrenzing van KRW-oppervlaktewaterlichamen.

Ecologische en chemische toestand oppervlaktewaterlichamen

Inleiding

De provincie Zuid-Holland telt 125 KRW-oppervlaktewaterlichamen, met zo'n 140 doelen voor ecologie en chemie per waterlichaam. Meer dan 80% van deze doelen worden gehaald, maar het principe van 'one-out-all-out' zorgt ervoor dat alle waterlichamen toch de beoordeling ontoereikend krijgen⁴. Uit de Tussenbalans KRW 2025 is een stijgende trend waar te nemen dat meer doelen voor ecologie en chemie gehaald zijn. De prognose is dat deze trend zal doorzetten richting 2027. Echter, zowel voor ecologie als chemie worden niet alle KRW-doelen gehaald in 2027.

Volgens prognoses (Deltares, 2024) voldoet in december 2027 een substantieel deel van de waterlichamen in Zuid-Holland nog niet op ecologie. Een van de oorzaken is dat de maatregelen uit het vigerende regionaal waterprogramma nog niet leiden tot het beoogde effect. Het bereiken van het gewenste effect kost meer tijd en wordt belemmerd door de aanwezigheid van invasieve exoten

⁴ "One out, all out" betekent dat als één van de vele gemeten factoren van de waterkwaliteit niet voldoet aan de norm, het gehele waterlichaam als onvoldoende wordt beoordeeld.

zoals de Amerikaanse rivierkreeft. Het tweede knelpunt voor het behalen van de ecologische doelen zijn nutriënten. De belangrijkste bronnen van nutriëntenbelasting in het oppervlaktewaterlichaam zijn land- en tuinbouw en RWZI's. Een derde knelpunt voor de ecologie is de algehele toxische druk van chemische stoffen.

In de Tussenbalans KRW-oppervlaktewater Zuid-Holland is geconstateerd dat geen enkel oppervlaktewaterlichaam voldoet op zowel de chemie als specifiek verontreinigende stoffen. Er liggen opgaven voor gewasbeschermingsmiddelen (bron: land- en tuinbouw), biociden (bron: particulieren, bedrijven en overheden), metalen (bron: RWZI's, bedrijven, landbouw, industrie), chemicaliën (bron: RWZI's en bedrijven) en als laatste PAK's (bron: particulieren, bedrijven en RWZI's). Tevens hebben de gevolgen van klimaatverandering en de opkomst van invasieve exoten (zoals de Amerikaanse rivierkreeft) invloed op de toestand van het oppervlaktewaterlichaam en het bereiken van KRW-doelen.

Een deel van deze stoffen is nog geen onderdeel van de KRW-doelen. Zogeheten opkomende stoffen, zeer zorgwekkende stoffen en potentieel zorgwekkende stoffen hebben de aandacht, omdat deze stoffen vanwege (combinatie) toxische eigenschappen potentieel een belemmering kunnen vormen voor het behalen van de ecologische doelen. Voorbeelden hiervan zijn diverse gewasbeschermingsmiddelen, biociden, PFAS-verbindingen en medicijn(rest)en. De KRW-stoffenlijsten worden elke planperiode geactualiseerd, dat wil zeggen uitgebreid met stoffen zoals de hiervoor genoemde.

Maatregelen

De provincie is geen waterbeheerder van de regionale KRW-oppervlaktewaterlichamen, dat zijn de waterschappen. Onze inzet op het behalen van de chemische KRW-doelen is meer indirect door het inzetten van instrumenten in het ruimtelijk spoor, VTH-spoor en financieringsmiddelen. We verkennen aanvullende maatregelen om te voldoen aan de vereisten uit de KRW. We verkennen bijvoorbeeld aanscherping van de regels rondom toelating en gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen (en toezicht en handhaving hier op). Of het aanscherpen van regels rondom de toelating en gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen daadwerkelijk een maatregel is die op provinciaal niveau genomen moet worden is onzeker. Rijk en provincies onderhandelen nog over de vraag wie aan de lat staat voor deze maatregel.

- Maatregelen Drinkwater

In het regionale actieplan beschikbaarheid drinkwaterbronnen 2030 is afgesproken om een brede visie op drinkwater voor de provincie Zuid-Holland in 2050 op te stellen. De visie is nodig omdat enkele Zuid-Hollandse drinkwaterbedrijven knelpunten verwachten in de drinkwatervoorziening. Dit hebben we opgepakt in de vorm van een beleidsverkenning.

In de beleidsverkenning komen zowel technisch-inhoudelijke aspecten, als visievormende aspecten aan bod. Hierbij is te denken de mogelijkheden om nieuwe bronnen voor drinkwater te realiseren alsook aan de mogelijkheden voor drinkwaterbesparing bij huishoudelijk en/of zakelijk gebruik. De scope van de beleidsverkenning is bestuurlijk afgestemd met de drie Zuid-Hollandse drinkwaterbedrijven. Ook tijdens de verkenning zijn deze partijen betrokken.

De uitkomst van de beleidsverkenning wordt medio 2026 verwacht en meegenomen in de herziening van het regionaal waterprogramma. De beleidsverkenning geeft ook richting aan de (verdere) invulling van de maatregelen die we gaan treffen rond drinkwater, zoals:

- Verminderen van drinkwatergebruik en (piek)vraag
- Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water
- Vergroten wincapaciteit en bescherming van bronnen

Bij de uitwerking van drinkwaterbesparing houden we rekening met het dan vigerende nationale beleid. We kijken ook naar de relatie met andere opgaven, zoals wonen, werken, landbouw en natuur. Daarbij denken we vanuit oplossingen, zoals het voorkomen van negatieve gevolgen voor de realisatie van economische ontwikkelingen, woningbouw en functiecombinatie van drinkwaterwinning en natuur.

Daarnaast worden in de herziening van het regionaal waterprogramma de volgende wijzigingen voorzien ten aanzien van drinkwaterwinlocaties:

- Aan een nog af te bakenen deel van de Vliet wordt de functie drinkwaterwinning toegekend, omdat drinkwaterbedrijf Dunea het Rijnlandse deel van de Vliet wil benutten voor drinkwaterproductie. Dat is in Zuid-Holland de eerste locatie voor drinkwaterwinning uit het regionale oppervlaktewatersysteem.
- Drinkwaterbedrijf Oasen zoekt een locatie voor een nieuwe oevergrondwaterwinning in de door ons aangewezen gebieden voor Aanvullende Strategische Voorraden. Als een locatie definitief is gekozen moet de begrenzing van waterwingebied, grondwaterbeschermingszone en boringsvrije zone worden aangewezen in de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening en de functie drinkwaterwinning toegekend in het regionaal waterprogramma.

- Maatregel Droogte en Zoetwater

We herijken de strategie hoe om te gaan met verwachte watertekorten, in nauwe afstemming met de regionale partners in het Deltaprogramma Zoetwater. De bestaande strategie blijft naar verwachting behouden, maar accenten zullen verschuiven, waarbij de verbinding met het ruimtelijk domein en met klimaatadaptatie wordt versterkt. Consequenties van toenemend watertekort en verzilting worden besproken met andere beleidsterreinen. Verder wordt het beleid redactioneel gewijzigd om beter aan te sluiten op de terminologie van de ontwerp Nota Ruimte, het Nationaal Waterprogramma en het Deltaprogramma Zoetwater.

In de ontwerp Nota Ruimte is aangekondigd dat het Rijk werkt aan een handelingskader om waterbeschikbaarheid mee te wegen in vergunningverlening. Afhankelijk van de voortgang en de inhoudelijke uitwerking kiezen we om het handelingskader mee te nemen in deze herziening.

- Maatregel Duurzame gietwatervoorziening

Deze maatregel wordt redactioneel gewijzigd. Het gaat om een actualisatie en het verbeteren van de leesbaarheid. Wijziging van het beleid voor grondwateronttrekking en infiltratie krijgt doorwerking in deze maatregel.

- Maatregel Beleidsuitwerking goede en veilige zwemlocaties in oppervlaktewater

De maatregel blijft integraal onderdeel van het regionaal waterprogramma. Er zijn alleen redactionele wijzigingen voorzien.

5.3 Overige beleidsuitwerking

Toekenning maatschappelijke functies aan regionale wateren

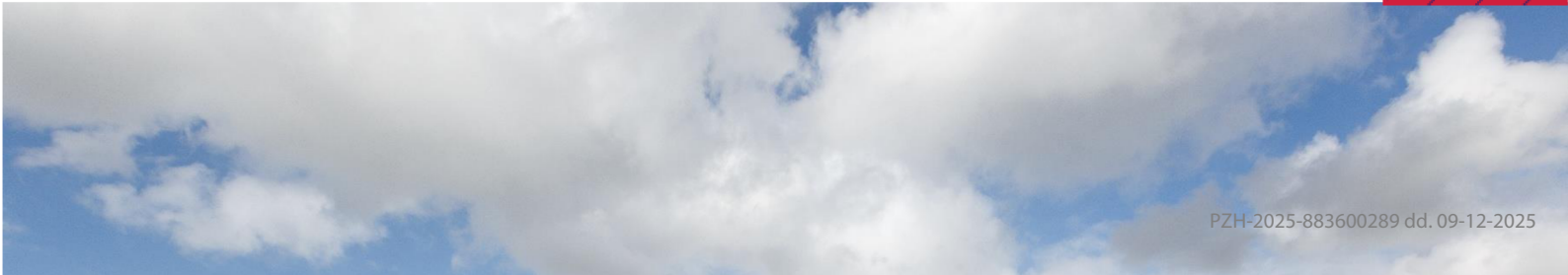
- In het regionaal waterprogramma worden maatschappelijke functies toegekend aan wateren. In navolging van de herziening van het Omgevingsbeleid 2025 wordt de maatschappelijke functie 'tegengaan bodemdaling' en 'remmen CO2-emissie uit veen' toegekend aan watersystemen in veenweidegebieden en de maatschappelijke functie 'behoud of versterking van hydrologische condities' aan weidevogelgebieden en invloedgebieden in en rond natuurgebieden.
- De aanwijzing van zwemlocaties in oppervlaktewater wordt jaarlijks herzien.

Gebiedsgerichte coördinatie uitvoering van taken gemeenten en waterschappen

De provincie is verantwoordelijk voor de gebiedsgerichte coördinatie van de uitoefening van taken en bevoegdheden door gemeenten en waterschappen. Waterbeleid vraagt om coördinatie, omdat taken en verantwoordelijkheden vaak verspreid liggen over verschillende overheden en ook vaak inzet van private partijen (drinkwaterbedrijven, agrariërs, terreinbeherende organisaties) nodig is. Het is niet verplicht om dit in het regionaal waterprogramma uit te werken, maar het regionaal waterprogramma is wel een logische plek om de gebiedsgerichte coördinatie in het waterbeleid te beschrijven en/of vast te leggen. We gaan per beleidsthema beschrijven hoe we de gebiedsgerichte coördinatie invullen. Hiervoor wordt een relatie gelegd met de sturingsfilosofie als beschreven in de inleidende hoofdstukken van de Omgevingsvisie en met de gebiedsgerichte uitwerkingen als beschreven in de maatregel Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) en de Ruimtelijke Puzzel voor de Fysieke Leefomgeving (RPFL).

Zo zetten we in de breedte van onze provinciale opgaven stappen als gebiedscoördinator. Binnen deze gebiedsprocessen zoeken we naar een vorm waarin de doelen en bijbehorende maatregelen van het regionaal waterprogramma een plek krijgen.

Interbestuurlijk toezicht valt buiten de scope van het regionaal waterprogramma en is geregeld in de Nota Interbestuurlijk Toezicht. Met interbestuurlijk toezicht bewaakt de provincie dat gemeenten en waterschappen hun wettelijke taken naar behoren uitvoeren. Gebiedsgerichte coördinatie richt zich op het samenbrengen van partijen en het afstemmen van maatregelen.

Bijlage 1: Toelichting Beleidscyclus

In figuur 1 wordt de beleidscyclus weergegeven die de provincie Zuid-Holland hanteert. Dat is een modulaire werkwijze, wat betekent dat herzieningen op onderdelen plaatsvinden en alleen wanneer daartoe concrete aanleiding is. Het overzicht van voorgenomen aanpassingen wordt bijgehouden in de Lange Termijn Agenda (LTA) Omgevingsbeleid, die meerdere malen per jaar een update krijgt en vastgesteld wordt door Provinciale Staten.

De beleidscyclus omvat de volgende stappen:

0. Signaal

Het voornemen voor een beleidsaanpassing begint met een signaal. Een signaal is een kans, probleem of opgave waaraan de provincie mogelijk een bijdrage kan leveren. Dit signaal kan op allerlei manieren binnenkomen: gesprekken met derden, onderzoeken van andere partijen, monitoring of evaluaties van beleid, nieuwsberichten, bestuurlijke wensen, bijeenkomsten, enzovoorts.

1. Verkenningen en onderzoeken

In deze stap worden signalen verkend en onderzocht. Het gaat hierbij om onderzoeken, participatie trajecten en andere verkennende trajecten die beleidsinhoudelijk van aard zijn, maar (nog) niet leiden tot concrete wijzigingsvoorstellen in het Omgevingsbeleid. Deze documenten zijn vormvrij. Na afronding volgt aanbieding aan PS ter kennisname. Met deze werkwijze kan een beleidsaanpassing worden onderbouwd en beter worden bepaald of de aanpassing gewenst is.

2. Startnotitie (beleidsvoornemens)

Een startnotitie wordt opgesteld als beleidsaanpassingen gewenst zijn. Een startnotitie beschrijft in ieder geval: a) de reden waarom een beleidsaanpassing nodig is (wat is het probleem of de kans), b) de reikwijdte waarbinnen naar beleidsopties gezocht gaat worden, c) op welke wijze participatie met andere partijen vorm krijgt en d) de planning voor oplevering van de startnotitie.

3. Beleidsaanpassingen

In een beleidsaanpassing wordt beschreven welk beleid wijzigt. Een beleidsaanpassing bevat in ieder geval a) een beschrijving van de voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie en/of het Omgevingsprogramma en/of de Omgevingsverordening, b) een onderbouwing van de keuze voor deze aanpassing en c) een was/wordt-overzicht van de voorgestelde beleidswijzigingen. Het vaststellen van een beleidsaanpassing betreft een bevoegdheid van PS voor de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening en een bevoegdheid van GS voor het Omgevingsprogramma.

4. Beleidsuitvoering

Bij de uitvoering van beleid heeft de provincie verschillende instrumenten die benut kunnen worden. Dit staat onder andere beschreven in het Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening. Het inzetten van die instrumenten kan leiden tot de wens bepaald beleid aan te passen.

5. Evaluaties en monitoring

Beleid wordt gemonitord en op gezette tijden geëvalueerd. Monitoring en evaluatie kunnen signalen bevatten die na verdere verkenning en onderzoek kunnen leiden tot beleidsaanpassingen.

Participatie en **dataverzameling** zijn continu en worden in de gehele cyclus toegepast.

